Серыя «Genus Albaruthenicum»

Р.А. Аляхновіч, С.А. Рыбчонак,
А.І. Шаланда

Род Іллінічаў

у Вялікім Княстве Літоўскім у XV–XVI стагоддзях

ЦГД

MR
МІРСКІ ЗАМАК

Серыя «GENUS ALBARUTHENICUM»

Р.А. Аляхновіч, С.А. Рыбчонак, А.І. Шаланда

РОД ІЛЛІНІЧАЎ у Вялікім Княстве Літоўскім у XV–XVI стст.:

радавод, гербы, уладанні

Мір
Музей «Замкавы комплекс «Мір»
2015

УДК [929.52Іллінічы+94(476)] «14/15»
ББК 63.2(4Беи)
А60

Друкуецца па рашэнні Навукова-метадычнага савета
Установы «Музей «Замкавы комплекс «Мір»

Серыя заснавана ў 2015 годзе

Складальнік
канд. гіст. навук, дац. А.І. Шаланда

Навуковы рэдактар
М.Н. Гальпяровіч

Рэцэнзенты:
д-р гіст. навук Г.Я. Галенчанка,
канд. гіст. навук, дац. В.У. Галубовіч

Аляхновіч, Р.А.

А60 Род Іллінічаў у Вялікім Княстве Літоўскім у XV–XVI стст.: радавод, гербы, уладанні / Р.А. Аляхновіч, С.А. Рыбчонак, А.І. Шаланда ; склад. А.І. Шаланда ; навук. рэд. М.Н. Гальпяровіч. – Мір : Музей «Замкавы комплекс «Мір», 2015. – 374 с. : іл. – (Серыя «Genus Albaruthenicum»).

ISBN 978-985-90361-2-5.

Калектыўная манаграфія прысвечана гісторыі старажытнага беларускага шляхецкага роду Іллінічаў, прадстаўнікі якога на працягу XV–XVI стст. уваходзілі ў склад паноў-рады вялікага князя літоўскага, аказвалі ўплыў на ўнутраную і знешнюю палітыку Вялікага Княства Літоўскага, пакінулі значны след у беларускай культуры. Іллінічы з'яўляліся будаўнікамі і першымі ўладальнікамі Мірскага замка, атрымаўшы тытул графа на Міры. Разглядаюцца такія аспекты як генеалогія, геральдыка, маёмасны стан роду Іллінічаў, а таксама даюцца грунтоўныя жыццеапісанні яго славутых прадстаўнікоў.

Для гісторыкаў і шырокага кола чытачоў, якія цікавяцца гісторыяй Бацькаўшчыны, а таксама праблемамі беларускай генеалогіі, геральдыкі і сфрагістыкі.

УДК [929.52Іллінічы+94(476)] «14/15»
ББК 63.2(4Беи)

ISBN 978-985-90361-2-5

© Аляхновіч Р.А, Рыбчонак С.А., Шаланда А.І., 2015
© Шаланда А.І., укладанне, 2015
© Навуковая ініцыятыва «Цэнтр генеалагічных даследаванняў», 2015
© Установа «Музей «Замкавы комплекс «Мір», 2015

ЗМЕСТ

УВОДЗІНЫ 5

ГЛАВА І. Агляд гістарыяграфіі і крыніц даследавання ***(Р.А. Аляхновіч, С.А. Рыбчонак, А.І. Шаланда)*** 9

Гістарыяграфія: дасягненні і праблемы 9

Характарыстыка крыніц 17

ГЛАВА ІІ. Радавод Іллінічаў у XV–XVI стст. ***(С.А. Рыбчонак)*** 25

Версіі пра паходжанне роду 25

Праблема колькасці жонак і сясцёр Івашкі Ілініча 35

Пакаленны роспіс роду Іллінічаў 43

І КАЛЕНА 43

1. Ілля 43

ІІ КАЛЕНА 43

2. Іван (Івашка) Ілініч 43

3. Васька (Васіліса, Барбара) Іллінічаўна 53

ІІІ КАЛЕНА 55

4. Мікалай Іванавіч Ілініч 55

5. Барбара Іванаўна Ілініч 62

6. Юрый Іванавіч Ілініч 64

Юрый Іванавіч Ілініч у гаспадарскай Радзе ВКЛ 72

Юрый Іванавіч Ілініч як гаспадарскі ўраднік 80

Дабрачынная дзейнасць Юрыя Іванавіча Ілініча 88

Сям'я Юрыя Іванавіча Ілініча 90

IV КАЛЕНА 92

Лінія Мікалая Іванавіча Ілініча 92

7. Ганна Мікалаеўна Ілініч 92

8. Мікалай Мікалаевіч Ілініч 93

9. Кацярына Мікалаеўна Ілініч 97

10. Альжбета (Гальшка) Мікалаеўна Ілініч 97

Лінія Юрыя Іванавіча Ілініча 98

11. Ганна Юр'еўна Ілініч 98

12. Ян Юр'евіч Іллініч 99
13. Мікалай Юр'евіч Іллініч 106
14. Станіслаў Юр'евіч Іллініч 107
15. Шчасны (Фелікс) Юр'евіч Іллініч 108
16. Ядзвіга Юр'еўна Іллініч 112
V КАЛЕНА 113
17. Ян Мікалаевіч Іллініч 113
18. Шчасны Мікалаевіч Іллініч 115
19. Ганна Мікалаеўна Іллініч 116
20. Юрый Шчаснавіч Іллініч 117
Рэестр кліентаў і служэбнікаў Іллінічаў (1454–1569 гг.) 126

ГЛАВА III. Геральдыка Іллінічаў у XV–XVI стст. *(А.І. Шаланда)* 137
Пачаткі герба "Карчак" у Польскім каралеўстве 137
Герб "Genus Ruthenicum" 140
Гербавыя брацтвы "Карчакоў" і "Урубаў" у ВКЛ: праблема паходжання герба Іллінічаў 142
Геральдычны матыў у канфлікце радных паноў ВКЛ на пачатку XVI ст. 148
Геральдыка Юрыя Іванавіча Іллініча 151
Пячаткі і гербы нашчадкаў Юрыя і Мікалая Іванавічаў Іллінічаў 154
Герб графа С.Р.І. на Міры Юрыя Шчаснавіча Іллініча 155
Іллінічы і іх герб у шляхецкіх гербоўніках ВКЛ і Рэчы Паспалітай XVII–XVIII стст. 158
Рэестр гербавых пячатак Іллінічаў (1509–1568 гг.) 161

ГЛАВА IV. Уладанні роду Іллінічаў у ВКЛ і іх лёс *(Р.А. Аляхновіч)* 175
Праблема вотчынных маёнткаў Іллінічаў 175
Выслуга Івашкі Іллініча: Варанцэвічы 177
Заснаванне Івашкам Іллінічам родавых цэнтраў 181
Мікалай Іванавіч Іллініч: пан на Паўберазе 183
Заняпад "дому знаменитого": лёс маёнткаў Мікалая Іванавіча Іллініча 185
Латыфундыя Юрыя Іванавіча Іллініча 187
Праблема мацярызных маёнткаў 195
Падзел латыфундыі Юрыя Іванавіча Іллініча 202
Пераход зямельнай спадчыны Іллінічаў да князёў Радзівілаў 212
Рэестр маёнткаў роду Іллінічаў у XV–XVI стст. 219

ГЛАВА V. «Пад харугвай Мірскага замка»: прыватнае войска апошняга Іллініча *(А.І. Шаланда)* 265
Вайсковы почат Іллінічаў у 1528–1565 гг. 265
Вайсковая рэформа 1565–1566 гг.: мірская служылая шляхта-зямяне 268
Вайсковы почат графа Юрыя Шчаснавіча Іллініча ў Інфлянцкай вайне 275
Мірскія зямяне пры князях Радзівілах: генеалагічная афера Кандратовічаў 278
Як выглядала мірская харугва князёў Радзівілаў у другой палове XVII ст.? 281
Рэарганізацыя вайсковай службы мірскіх зямян у XVIII ст. 282

ЗАКЛЮЧЭННЕ 286

ДАКУМЕНТЫ ІЛЛІНІЧАЎ 289
№ 1. Вырак польскага караля і вялікага князя літоўскага Казіміра Ягайлавіча па судовай справе князя Фёдара Адзінцэвіча з Івашкам Іллінічам аб чвэрці грошаў і кані (14 VI 1455) 290
№ 2. Судовы ліст маршалка ЯКМ Якуба Раловіча па справе Івашкі Ілініча з князямі Іванам і Фёдарам Ямантовічамі аб размежаванні іх зямель у Варанцэвічах, горадзе Кочы і Падбярэззі (паміж 1455 і 1470 гг.) 291
№ 3. Мяноўны ліст князя Дзмітрыя Іванавіча Друцкага Пуцяціча з панам Івашкам Іллінічам на сёлы Іллі Дзірыніча і Харковічы каля Друцка (12 IV 1467) 293
№ 4. Дароўны ліст князя Юрыя Міхайлавіча Друцкага Талачынскага пану Івану Іллінічу на зямлю і сенажаць каля ракі Друць (15 IX 1487) 295
№ 5. Тастамент дворнага маршалка, берасцейскага і лідскага старосты Юрыя Іванавіча Ілініча (30 VII 1526) 296
№ 6. Дзельчы ліст Станіслава Юр'евіча Ілініча, выдадзены брату Яну (8 IV 1527 г.) 305
№ 7. Тастамент Яна Юр'евіча Ілініча (10 VII 1535) 309
№ 8. Прывілей рымскага караля Фердынанда Габсбурга аб наданні Юрыю Шчаснавічу Іллінічу тытулу і герба графа Святой Рымскай імперыі на Міры (10 VII 1553) 311
№ 9. Ліст графа на Міры Юрыя Шчаснавіча Ілініча на 5 валок зямлі мірскім зямянам Саматэевічам (10 VII 1567) 317
№ 10. Прыватны ліст графа на Міры Юрыя Шчаснавіча Ілініча да князя Мікалая Крыштафа Радзівіла Сіроткі (9 XII 1567) 319
№ 11. Адапцыйны ліст графа на Міры Юрыя Шчаснавіча Ілініча, у якім ён прымае за сына і спадкаемцу князя Мікалая Крыштафа Радзівіла Сіротку (25 VIII 1568) 323

ТАБЛІЦЫ 332
СЛОЎНІК ТЭРМІНАЎ 340
СПІС СКАРАЧЭННЯЎ 345
СПІС ІЛЮСТРАЦЫЙ 348
СПІС ТАБЛІЦ 353
ІМЕННЫ ПАКАЗАЛЬНІК 354
ГЕАГРАФІЧНЫ ПАКАЗАЛЬНІК 364

Навуковае выданне

Аляхновіч Рагнеда Анатольеўна, **Рыбчонак** Сяргей Аляксандравіч,
Шаланда Аляксей Іванавіч

РОД ІЛЛІНІЧАЎ
У ВЯЛІКІМ КНЯСТВЕ ЛІТОЎСКІМ
У XV–XVI СТСТ.:
радавод, гербы, уладанні

Складальнік
Шаланда Аляксей Іванавіч

На вокладцы выкарыстаны фотаздымак гербавай пячаткі графа на Міры Юрыя Шчаснавіча Ілініча, 1566 г. Крыніца: AGAD. Perg. 7802.

Рэдактар М.Н. Гальпяровіч
Дызайн вокладкі Н.У. Спіглазавай

Падпісана да друку 12.05.2015. Фармат 70x100/16.
Папера мелаваная. Друк афсетны. Гарнітура Newton.
Ум. друк. арк. 30,6. Ул.-выд. арк. 22,8.
Наклад 500 экз. Заказ 2064.

Установа «Музей «Замкавы комплекс «Мір».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі
выдаўца, вытворцы і распаўсюджвальніка
друкаваных выданняў № 1/459 ад 18.03.2015.
Вул. Чырвонаармейская, 2, 231444 г.п. Мір,
Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Таварыства з абмежаванай адказнасцю «Медысонт».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі
выдаўца, вытворцы і распаўсюджвальніка
друкаваных выданняў № 2/34 ад 23.12.2013.
Вул. Ціміразева, 9, 220004 г. Мінск.

ISBN 978-985-90361-2-5
9 789859 036125